Jauhen Androsik

WYZNANIA

Pierwszą ogólnoświatową religią, która dotarła na białoruskie ziemie, było chrześcijaństwo. Religia ta zaczęła przenikać z Bizancjum w IX wieku. Już w X wieku chrześcijaństwo umocniło swoją pozycję w Księstwie Połockim, będącym najstarszym przejawem państwowości na terytorium współczesnej Białorusi. Za rok przyjęcia chrześcijaństwa zwykło się uznawać rok 992, kiedy to została założona Połocka Katedra Biskupia.[1] Przyjście chrześcijaństwa z Bizancjum uwarunkowało przewagę obrządku wschodniego (również na terenie współczesnej Białorusi). W ten sposób chrześcijaństwo pojawiło się na tych ziemiach i umocniło swoją pozycję jeszcze przed oficjalnym podziałem w 1054 r. na prawosławie i katolicyzm.

Katolicyzm obrządku łacińskiego zaczął się szerzyć na ziemiach białoruskich po podpisaniu przez Wielkiego Księcia Litewskiego Jagiełłę (ziemie białoruskie stały się zaczątkiem powstałego w XIII wieku Wielkiego Księstwa Litewskiego) Unii Krewskiej w 1385 r.

Religia muzułmańska przyszła na te ziemie w XIV wieku wraz z Tatarami, których Wielki Książę Litewski Witold zaprosił jako najemników w celu wzmocnienia swojej armii. Znaczna część Tatarów osiedliła się na terytorium Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wybitny zabytek literatury i kultury — święta księga muzułmanów Koran, została wydana pismem arabskim, ale po białorusku.

Judaizm przynieśli na Białoruś kupcy żydowscy. Ich liczba zwiększała się wraz z rozwojem kontaktów gospodarczych WKL z innymi państwami. Wielu Żydów przeniosło się do Wielkiego Księstwa Litewskiego, aby ustrzec się przed prześladowaniami, gdyż panowała tu pewna tolerancja religijna. Tworzeniu się skupisk żydowskich na tym terenie sprzyjało także wprowadzenie po raz pierwszy dekretem Katarzyny II 3 stycznia 1792 granicy osiedlania.[2] Okoliczności te spowodowały, że w XIX wieku Żydzi stanowili 50 i więcej procent mieszkańców miast i miasteczek. Żydowskie wspólnoty były dość hermetyczne, dzięki czemu udało im się zachować swoją religię.

Reformacja na ziemie WKL przyniosła protestantyzm. Religia ta pojawiła się już w XVI wieku jako luteranizm, kalwinizm, arianizm itp.[3] Ale te odłamy protestantyzmu nie zyskały szerokiej popularności wśród mieszkańców WKL. Były jedynie wyznaniem poszczególnych bogatych feudałów (przede wszystkim kalwinizm i luteranizm) oraz części podporządkowanych im chłopów, którym religię narzucano siłą. Protestantyzm wyznawali też przybyli do WKL Niemcy oraz przedstawiciele innych narodów, tradycyjnie wyznających tą religię. Znaczną przeszkodą w rozwoju kościołów protestanckich stało się podpisanie Unii Lubelskiej, po którym katolicy WKL w walce z Reformacją mogli liczyć na efektywną pomoc ze strony Polski.[4]

Akcja opozycji „Czarnobylska droga 2001", Mińsk, 26.04.2001. Foto: IREX/ProMedia

Po zawarciu w 1569 roku Unii Lubelskiej, która zjednoczyła Królestwo Polskie i WKL w jedno federacyjne państwo, katolicyzm obrządku łacińskiego otrzymał dodatkowe możliwości rozwoju. Faktycznie odbyła się ekspansja rzymskiego katolicyzmu na wschód. Bardzo ważnym wydarzeniem stało się pod-

[1] Hryhorjeva V., Fiłatava A., Kanfesii na Biełarusi // Zhoda, 2000/6.
[2] Biełaruskaja SSR. Karotkaja encyklapiedyja, t. I, Mińsk 1978, ss. 427–428.
[3] Encyklapiedyja historyi Biełarusi, t. 5, Mińsk 1999, s. 568.
[4] Łyč Ł., Pratestanckaja carkva u nacyjanalna-kulturnym żyćci Biełarusi: tradycyi i suczasnaść // Štohodnik Instytuta historyi NAN Biełarusi, 1999, s. 112.

pisanie między Kościołami katolickim i prawosławnym brzeskiej unii kościelnej w 1596 roku. W znacznym stopniu dzięki niej pojawiła się możliwość zachowania w pewnej mierze bizantyjskiego obrządku na tych ziemiach. Pod koniec XVIII wieku unici na białoruskich ziemiach WKL stanowili zdecydowaną większość.[5]

Staroobrzędowcy przyszli na ziemie WKL w XVII wieku, uciekając przed prześladowaniami ze strony władz rosyjskich, i osiedlali się w zwartych grupach w różnych rejonach WKL.

W ten sposób, dzięki uwarunkowaniom historycznym, powstała atmosfera tolerancji w stosunku do różnych religii, co przyczyniło się do wielowyznaniowości mieszkańców Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Przyłączenie ziem białoruskich do Imperium Rosyjskiego pod koniec XVIII wieku przyniosło znaczne zmiany w życiu religijnym na tym terenie. Mimo zgody na działalność wszystkich wyznań, Kościół prawosławny otrzymał znaczne możliwości rozwoju, gdyż prawosławie było religią panującą w Imperium Rosyjskim.

Przed rozbiorami Rzeczypospolitej na tych ziemiach istniała jedna diecezja prawosławna ze stolicą w Mohylewie. Od 1755 roku kierował nią Hieorhij Kaninski, który rozpoczął szeroką działalność, mającą na celu rozwój prawosławia. Już po pierwszym rozbiorze Rzeczypospolitej w 1772 roku zwrócił się on do Katarzyny II z prośbą, aby zezwoliła ona na przejście unitów na wiarę prawosławną. Od 1780 roku zezwalano obsadzać księży prawosławnych na wakujących posadach w parafiach unickich. W ten sposób rozwój prawosławia na ziemiach białoruskich odbywał się przede wszystkim kosztem zmieniających wiarę unitów.[6] Do 1905 roku prawosławnym nie zezwalano na zmianę religii.[7]

Już w 1772 roku do Imperium Rosyjskiego przeszło niemal 100 tysięcy katolików. Zgodnie z dekretem Katarzyny II, zarządzenia i posłania Stolicy Apostolskiej można było ogłosić wiernym Kościoła katolickiego dopiero po akceptacji cesarzowej.[8] Przyłączenie nowych ziem wywołało zmianę granic diecezji katolickich. Procesy i zmiany, które zaszły w Kościele katolickim, a także w społeczeństwie, nie podobały się znacznej części katolickiego duchowieństwa. Powstawać zatem zaczęły tajne organizacje, w wojnie 1812 roku część duchownych katolickich opowiedziała się po stronie Francuzów, inni uczestniczyli w powstaniu 1830–31. W 1832 roku został przyjęty dekret o kasacji znacznej części klasztorów. Następnym krokiem było ograniczenie liczby klasztorów oraz ich podział na etatowe i pozaetatowe. Przy czym do tych ostatnich zabroniono przyjmować nowych mnichów, a gdy ich liczba w klasztorze zmniejszała się do mniej niż ośmiu, klasztor zamykano.

W stosunku do katolików rząd carski prowadził niekonsekwentną politykę. Okresy lojalnego traktowania przeplatają się z okresami prześladowań (szczególnie po powstaniach). Ukaz tolerancyjny z 1905 roku wywołał przejście znacznej części prawosławnych na katolicyzm. Rząd carski cierpliwie tolerował katolicyzm dopóty, dopóki dążenia katolików były zgodne z interesami imperium.

Stosunek do Kościoła unickiego w Imperium Rosyjskim był zdecydowanie negatywny. W kwietniu 1794 roku przyjęto dekret o likwidacji wszystkich formalnych przeszkód na drodze przejścia z greko-katolicyzmu na prawosławie. Księżom unickim zabraniano mieszkać w tych miejscowościach, gdzie stracili oni swoje świątynie. Ogólnie rzecz ujmując, polityka skierowana była na likwidację unii. Mikołaj I uważał za niezbędne zwiększenie liczby cerkwi prawosławnych kosztem świątyń unickich. Miało to doprowadzić do wzmocnienia pozycji Imperium Rosyjskiego w zachodnich guberniach. Ciężki cios spadł na Kościół unicki po powstaniu 1830–31, kiedy w odwecie za udział w nim mnichów skasowano większość klasztorów bazyliańskich. Wówczas rząd carski zaczął prowadzić konsekwentną politykę przeciwko Kościołowi unickiemu, co doprowadziło do jego likwidacji w 1839 roku poprzez zjednoczenie z prawosławiem. Aby zapobiec zaognieniu nastrojów społecznych wśród wiernych, w styczniu 1939 roku do Guberni Witebskiej skierowano 29 pułk Kozaków. Nie obeszło się jednak bez wzburzenia wiernych. Najsilniej przeciwstawiali się temu bazyliańscy zakonnicy i zakonnice. Biedne unickie duchowieństwo, drobna szlachta i chłopi nie mogli wystąpić przeciwko rządowej polityce i zdradzie wyższego duchowieństwa.[9]

Stosunek rosyjskiego rządu do kościołów protestanckich był dość łagodny. Wiązało się to przede wszystkim z niewielką liczbą protestantów i ich małym wpływem na życie społeczne. Tym niemniej carski rząd popierał działania, których celem było ograniczenie znaczenia protestantów. „Po przyłączeniu Białorusi do Rosji protestanckie tradycje zachowywano, mając nadzieję na lepsze czasy".[10]

Pierwsze wspólnoty baptystów oraz chrześcijan ewangelików pojawiły się w Białorusi w latach 70-tych XIX wieku, adwentystów — na początku XX wieku, metodystów świadków Jehowy i innych — w ciągu całego XX wieku.

Ustanowienie sowieckiej władzy radykalnie zmieniło stosunki między państwem a wyznaniami. W czasie istnienia ZSSR prowadzono politykę państwowego ateizmu. Walce z religią nadano takie samo znaczenie jak walce z kapitalizmem. Już Karol Marks nazwał religię „opium dla ludu". W tym okresie ucierpiały wszystkie wyznania.

Szczególna uwaga państwa skierowana była na niedopuszczenie do przeniknięcia w szeregi organizacji religijnych tzw. „fali odrodzeniowej", która pozyskała znaczne wpływy na początku lat 20-tych.

---

[5] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk 1998, s. 5.
[6] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk 1998, ss. 32–33, 43.
[7] Biełaruskaja SSR. Беларуская ССР. Karotkaja encyklapiedyja, t. I, Mińsk, 1978, ss. 616–617.
[8] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk 1998, s. 21.
[9] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk1998, s. 20.
[10] Łyè Ł., Pratestanckaja carkva u nacyjanalna-kulturnym żyćći Biełarusi: tradycyi i suczasnaść // Štohodnik Instytuta Histaoryi NAN Biełaresi, 1999, s. 116.

Kościół unicki faktycznie nie mógł odrodzić się na terenie sowieckiej Białorusi. Na ziemiach Białorusi Zachodniej Kościół unicki, chociaż nie bez problemów, ale jednak istniał.

Już w pierwszych latach władze sowieckie uderzyły w status materialny wszystkich kościołów — skonfiskowano budynki, majątki kościelne itd. Kampania, której celem było grabienie świątyń, szczególnego rozmachu nabrała w 1922 roku na podstawie uchwały Zarządu Centralnego Komitetu Wykonawczego (UCWK) „O sposobie konfiskaty majątków kościelnych znajdujących się we władaniu grup wiernych". Dokonywane konfiskaty usprawiedliwiano potrzebą udzielenia pomocy głodującym mieszkańcom Powołża.[11] Duchowni i świeccy wierni, którzy przeciwstawiali się polityce państwa, byli poddani ostrym represjom. Tylko w 1922 roku w BSSR rozstrzelano 201 duchownych prawosławnych.[12]

Następnym krokiem zmierzającym do coraz większego ograniczenia praw kościołów w Związku Radzieckim była uchwała Centralnego Komitetu Wykonawczego RFSSR „O organizacjach religijnych", zgodnie z którą wszelka działalność religijna poza murami świątyń była zabroniona.

Represje lat 30-tych szczególnie odczuli wyznawcy katolicyzmu. Dotknęły one zdecydowaną większość księży i kleryków. Faktycznie pod koniec tego dziesięciolecia życie religijne katolików we wschodniej Białorusi odbywało się w warunkach głębokiej konspiracji.[13]

Represje lat 30-tych destrukcyjnie działały również na inne religie, faktycznie zmuszając ich wyznawców do zejścia do podziemia.

W okresie powojennym sytuacja wszystkich wyznań także była bardzo skomplikowana. Najbardziej lojalnie sowiecka władza traktowała Kościół prawosławny. Wybrany w 1945 roku Patriarcha Moskiewski i Wszechrusi Aleksij Simanski w okresie pełnienia swej funkcji otrzymał 4 ordery Sztandaru Pracy.[14] Jednak stosunek do najwyższych hierarchów nie odzwierciedlał rzeczywistego stanu Kościoła prawosławnego. Przez cały czas zmniejszała się liczba parafii i klasztorów. Agresywna propaganda antyreligijna doprowadziła do zmniejszenia liczby wiernych wszystkich wyznań. Szczególne represje ze strony władz sowieckich dotknęły wspólnoty protestanckie i żydowskie.

Życie religijne na Białorusi końca XX wieku charakteryzuje się dużą różnorodnością wyznań: zarówno tradycyjnych dla tego regionu, jak i nietradycyjnych. Znaczny rozwój życia religijnego wiąże się z początkiem procesu demokratyzacji na przełomie lat 80-tych i 90-tych oraz z przygotowaniami do uroczystych obchodów 1000-lecia Chrztu Rusi (1988 r.).

Następnym impulsem do rozwoju różnych kierunków religijnych był rozpad ZSSR i odzyskanie niepodległości przez szereg państw, wchodzących wcześniej w skład imperium sowieckiego. Zmiana stylu życia, dopływ nowej dla sowieckiego społeczeństwa informacji oraz obniżenie poziomu życia zmuszało ludzi do zmiany światopoglądu. Zrozumiawszy mityczność „komunistycznego raju", znaczna część społeczeństwa rozpoczęła poszukiwanie raju rzeczywistego.

Wewnętrzne dążenia ludzi do religijności stały się doskonałą glebą do rozwoju religii tradycyjnych (chrześcijaństwo, islam i judaizm), jak też do powstawania zupełnie nowych kierunków (krysznaici, buddyści, bachaje, aamota) oraz szerzenia się różnych protestanckich ruchów w ramach tradycyjnych wyznań. Niestety, na terenie Białorusi rozszerzyły się także wpływy sekt destrukcyjnych, takich jak Białe Bractwo, sataniści, Aum Senrykio, Kościół uczniów Jezusa Chrystusa i inne. Przedstawiciele religii tradycyjnych wspólnie z niektórymi instytucjami państwowymi (np. Państwowym Komitetem ds. Religii i Narodowości) starają się nie dopuścić do szerzenia się tych sekt w białoruskim społeczeństwie. Mają nawet pewne osiągnięcia: w ciągu ostatnich kilku lat udało się ograniczyć i w pewnym stopniu zlikwidować zorganizowane struktury takich sekt, jak Białe Bractwo, Aum Senrykio, Rodzina Miłości, Achmadia[15].

Według danych Państwowego Komitetu ds. Religii i Narodowości 01.01.1999 na terytorium Białorusi działało:

		Białoruś	woj. brzeskie	woj. witebskie	woj. homelskie	woj. grodzieńskie	woj. mohylewskie	woj. mińskie	m. Mińsk
1	Kościół prawosławny	1081	299	144	142	166	67	240	23
2	Kościół rzymsko-katolicki	399	51	64	19	169	15	73	8
3	Kościół greko-katolicki	13	3	2	2	2	1	1	2

[11] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk1998, s. 159.
[12] Bożym šlacham, 1952/50, s.51.
[13] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk1998, s. 192.
[14] Jakunin H., Praudzivaje abličča Maskouskaj patryjarchii, Bieraście, 1996, s. 25.
[15] Koktyš A., Sładkaja „dudočka". // Svobodnyje novosti, 2000/7.

		Białoruś	woj. brzeskie	woj. witebskie	woj. homelskie	woj. grodzieńskie	woj. mohylewskie	woj. mińskie	m. Mińsk
4	Katolicy obrządku łacińskiego	2							2
5	Kościół staroobrzędowy	36	1	20	2		7	3	3
6	Kościół reformowany	1							1
7	Kościół luterański	4		1		2			1
8	Ewangeliccy chrześcijanie-baptyści	233	75	26	21	19	27	50	15
9	Rada Kościołów EChB	31	10	3	3	3	5	6	1
10	Kościół liagański	1				1			
11	Kościół nowoapostolski	20	3	3	5	6	2		1
12	Kościół pierwszych chrześcijan	1	1						
13	Chrześcijanie wiary ewangelickiej	414	132	35	50	32	32	114	19
14	Chrześcijanie pełnej ewangelizacji	47	6	5	12	6	1	7	10
15	Chrześcijanie wiary apostolskiej	9	5			3			1
16	Kościół Chrystusa	6	1			1	1	1	2
17	Wspólnoty mesjańskie	2							2
18	Adwentyści Dnia Siódmego	45	13	9	7	5	3	6	2
19	Świadkowie Jehowy	21	3	6	6	4	1		1
20	Mormoni	3							3
21	Judaizm	13	3	2	2	1	3		2
22	Judaizm postępowy	8		2	1	2	2		1
23	Religia muzułmańska	24	2	5		10	1	4	2
24	Bachaje	5	1	1	1	1			1
25	Aamota	1							1
26	Krysznaici	7	1	1	1	1	2		1
		2427	***610***	***329***	***274***	***434***	***170***	***505***	***105***

KAMUNIKAT.org

Wpływ różnych wyznań na wewnętrzne życie Białorusi jest oczywiście bardzo zróżnicowany. Wiodące znaczenie mają religie tradycyjne: prawosławie i katolicyzm, chociaż obserwuje się także zwiększenie wpływów protestantów.

Nie można też jednoznacznie określić stosunku państwa do religii. Nie popierając bezpośrednio większości religijnych organizacji, władze od czasu do czasu przyznają pewne profity dla przedstawicieli przede wszystkim Kościoła prawosławnego. „Białoruska Cerkiew prawosławna znajduje się pod patronatem państwa, prezydenta Aleksandra Łukaszenki".[16] Potwierdzenie tej tezy znajdujemy na przykład w wystąpieniu Aleksandra Łukaszenki podczas wizyty na Białorusi w lipcu 1995 r. Patriarchy Moskiewskiego i Wszechrusi Aleksija II: „Niedawno państwo przyznało Kościołowi pomoc w wymiarze 1 miliarda rubli... Chociaż jest to oczywiście pomoc niedostateczna, ale nadal będziemy prowadzić taką politykę".[17]

Współpraca między wyznaniami rozwija się przede wszystkim w sferze pomocy charytatywnej.

Widoczna jest także aktywizacja dialogu ekumenicznego. Na przykład przy Mińskim Międzynarodowym Centrum Edukacyjnym działa grupa do spraw dialogu między kościołami. W 1999 roku spotkania odbywały się w ramach projektu „Pojednanie w Europie — misja kościołów na Ukrainie, na Białorusi, w Polsce i w Niemczech", któremu początek dał dialog międzywyznaniowy na temat pojednania między kościołami Polski i Niemiec na początku lat 90-tych. Na Jubileuszowy 2000 rok wybrano temat „Charytatywna działalność chrześcijańskich kościołów na Białorusi". Pierwsze spotkanie z udziałem przedstawicieli kościoła prawosławnego, katolickiego i greko-katolickiego oraz chrześcijan-baptystów i luteranów odbyło się w dniach 21–22 stycznia 2000 roku. W efekcie spotkania powołano tymczasową grupę roboczą do spraw koordynacji programów socjalnych, w skład której weszli przedstawiciele wszystkich wyżej wymienionych kościołów.

W ostatnim czasie odbyło się także szereg innych interesujących akcji ekumenicznych, w których wspólnie uczestniczyli przedstawiciele różnych wyznań: Biblijne Towarzystwo Republiki Białoruś przeprowadziło akcję „Portfel Samarytański", w ramach której dzieci otrzymały prezenty na Święta Bożego Narodzenia; wydano Ewangelię wg św. Marka w czterech językach (grecki, cerkiewnosłowiański, rosyjski i białoruski), przygotowaną przez Biblijną Komisję Białoruskiego Kościoła prawosławnego (Białoruskiego Ekzarchatu Ruskiej Cerkwi Prawosławnej, BPC), przy aktywnym udziale międzywyznaniowego Towarzystwa Biblijnego.

Działalność Towarzystwa Biblijnego rozwija się w różnych kierunkach: popularyzacja Biblii i literatury religijnej, wydawanie kaset wideo z filmami (także rysunkowymi) o tematyce biblijnej, przeznaczonych do nauczania dzieci i dorosłych życia w zgodzie z wartościami chrześcijańskimi.

W ostatnich latach możemy również zaobserwować powrót na Białoruś Kościoła greko-katolickiego. W ciągu ostatnich dziesięciu lat Kościół ten przeszedł bardzo długą drogę i dziś faktycznie trudno już sobie wyobrazić dialog ekumeniczny na Białorusi bez udziału przedstawicieli tego wyznania. Obserwuje się też szerzenie wpływu Luteranów.

Najchętniej współpracę z innymi wyznaniami nawiązują przedstawiciele chrześcijańskich kościołów protestanckich.

Kościół Katolicki realizuje działalność ekumeniczną zgodnie z postanowieniami Drugiego Soboru Watykańskiego i „Reguł wykorzystywania zasad i norm ekumenicznych", dokumentu przygotowanego przez Radę Papieską ds. rozwoju jedności chrześcijan.

Obecnie dialog ekumeniczny przynosi największe efekty w sferze praktycznej pomocy charytatywnej, działalności wydawniczej oraz w innych dziedzinach poprzez realizację wspólnych projektów i porozumień, osiągniętych podczas ekumenicznych seminariów i konferencji. W podsumowujących dokumentach z takich spotkań znaleźć można plany różnych projektów z udziałem przedstawicieli wszystkich wyznań obecnych na danej konferencji czy seminarium.

Wprowadzenie religioznawstwa do szkół powinno sprzyjać rozwojowi dialogu ekumenicznego, ale — niestety — przedmiot ten nauczany jest w większości przez niewierzących nauczycieli, którzy otrzymali ateistyczne wychowanie. Wśród duchownych największy dostęp do szkoły mają przede wszystkim przedstawiciele Kościoła prawosławnego. Oni sprawują też kontrolę nad dostępem do systemu edukacyjnego ze strony innych wyznań. Znane są przypadki, kiedy ze szkół zwalnia się nauczycieli wyznania protestanckiego, motywując to skargami rodziców, że dzieciom narzuca się „niesłuszną Biblię".

Podsumowując, można stwierdzić, że najsilniejszą pozycję i pewne poparcie ze strony państwa ma w Białorusi Cerkiew prawosławna (BPC). Dość mocno trzyma się też Kościół rzymsko-katolicki. Pozostałe wyznania znacznie pozostają w tyle, zarówno jeżeli chodzi o liczbę wiernych i parafii, jak też o wpływ na wewnętrzne życie Białorusi. Praktycznie, rozwój innych wyznań może się odbywać wyłącznie za zgodą hierarchii białoruskiego Kościoła prawosławnego, który ma znaczne wpływy w środowisku władzy na Białorusi.

Jauhen Androsik, *ur. 1969 r. Ukończył Mińskie Technikum Mechaniki Samochodowej ze specjalizacją „technik-mechanik konstrukcji pojazdów" (1990). W latach 1994–2000 student wydziału historii Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego. Współpracuje na stałe z Białoruską Cerkwią Greckokatolicką, jest kierownikiem projektów społecznych jednej z parafii mińskich, zajmuje się też działalnością administracyjną i historią Cerkwi.*

[16] Kanfesii na Biełarusi (kaniec XVIII–XX). Mińsk1998, s. 324.

[17] Viesnik Biełaruskaha Ekzarchatu, 1995/2, s.12.

1. Organizacje kulturalne:

punkty ciemne — organizacje kulturalne

punkty jasne — Towarzystwo Języka Białoruskiego

2. Prasa lokalna:

punkty duże — wydania efemeryczne (biuletyny)

punkty ciemne — prasa państwowa

3. Członkowie Białoruskiego Zrzeszenia Centrów Zasobowych (BARC):

punkty dwukolorowe — regionalne centra zasobowe

punkt czterokolorowy — „BARCNEWS"

punkty jednokolorowe — mini-centra zasobowe

KAMUNIKAT.org

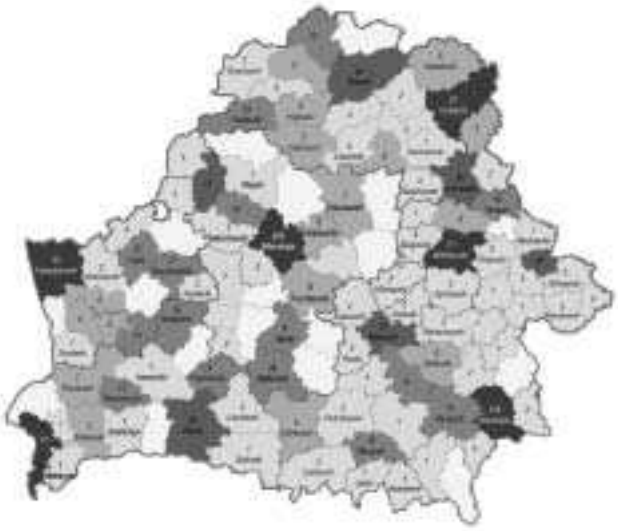

4. Organizacje pozarządowe.

5.Organizacje, zajmujące się obroną praw człowieka i samorządnością:

ciemne punkty — obrona praw człowieka

jasne punkty — samorządność

6. Organizacje ekologiczne i socjalne:

punkty ciemne — org. ekologiczne

punkty jasne — org. socjalne

KARTOGRAF.org